

Zihni Özdil over diversiteit en religie

Op de kandidatenlijst van GroenLinks voor de Tweede Kamer staan bekende en minder bekende namen. Een van de nieuwe kandidaat-Kamerleden is Zihni Özdil. De Linker Wang sprak met hem over religie, diversiteit en politieke ambitie.

Yfke Nawijn

'Op mijn zestiende, in de vierde klas van het gymnasium, ben ik atheïst geworden,' begint Özdil, 'ik moest toen voor aardrijkskunde een werkstuk maken en ik wilde iets doen met kinderrechten. In Unicefcijfers ontdekte ik dat er wereldwijd gemiddeld twintigduizend kinderen per dag sterven aan voorkombare dingen zoals dorst, honger, simpele ziektes. Elke dag opnieuw, vandaag nog steeds. Ik lag er echt wakker van.'

'Ik kom uit een seculier islamitisch gezin, hoefde niet te vasten of te bidden maar kreeg het geloof wel mee. In de Islam is God almachtig en alwetend, hoe kon Hij dit laten gebeuren? Die vraag stelde ik aan mijn ouders en zij zeiden: 'Volgens de Islam is deze wereld een soort examen, als je hier ondanks alle ellende blijft geloven en het goede blijft doen dan komt de beloning in het hiernamaals'. Ik kon dat niet geloven; is God een soort sadist? In onze witte straat in Rotterdam-zuid woonde één familie die wél met ons omging, een gereformeerd gezin waarvan één van de zoons mijn beste vriend was. Ik ging wel eens voor de leukheid met hen mee naar de kerk. Ik vroeg aan de moeder wat in hun geloof het antwoord op deze vraag was. Haar antwoord was 'de zonde-

Zihni Özdil (35) is historicus, wetenschappelijk docent aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, schrijver en opiniemaker. Hij schreef onder meer columns in NRC. In 2016 verscheen zijn boek 'Nederland mijn Vaderland', over de historische wortels van uitsluiting en racisme in Nederland.

val: Adam en Eva hebben gezondigd, Jezus heeft voor ons geleden, maar door de fouten van Adam en Eva moeten wij nog steeds lijden.' Maar dat strookt voor mij niet met rechts-gelijkheid. Dus toen was het voor mij meteen afgelopen, er is geen God. En sindsdien is het zo gebleven.'

Religie

Tegelijkertijd heeft religie Özdils bijzondere interesse, als één van de meest fascinerende menselijke uitingen ooit. 'Ik ben grote fan van bepaalde Bijbelteksten, vooral in Jesaja, die spreken echt over economische gelijkheid. Er zijn veel bronteksten die je zo kunt rijmen met progressieve partijteksten van GroenLinks nu, of de PPR en EVP vroeger. Ik ben ook fan van de bevrijdingstheologie in Latijns-Amerika in de jaren tachtig. En in de

'Jesaja spreekt echt over economische gelijkheid'

Koran staat bijvoorbeeld 'een mens doden is net zo als de hele mensheid vermoorden'. Prachtige teksten, maar tegelijkertijd staan er ook hele wrede teksten in Bijbel en Koran over het doden van mensen. Het gevaar is instrumentalisme, dat je eruit pikt wat jou past. Dat zie je vooral bij fundamentalisten. Maar gelukkig zijn de meeste gelovigen, en dat klinkt naarder dan ik bedoel, zeg maar, hypocriet: ze nemen niet alles wat er staat letterlijk. 'Özdils ideale samenleving is een seculiere maatschappij. 'Alle rechten van gelovigen worden gewaarborgd, maar religie moet zo min mogelijk een rol spelen in het ordenen van de maatschappij. Want dan moet je selectief zijn en dan wordt het lastig. We hebben geen religie nodig om de mooie waarden van religie uit te dragen in de politiek.'

Tolerantie

Een belangrijk thema in zijn werk is diversiteit. Hij schreef in *Nederland mijn vaderland* over de historische wortels van uitsluiting in Nederland en beschrijft dat in Nederland 'de ander' wel wordt getolereerd, maar niet geaccepteerd. In een nieuwe verzui-ling leven mensen langs elkaar heen. Zogenaamd autochtone Nederlanders blijven zogenaamde alloctonen niet als Nederlander zien. Özdil geeft een voorbeeld: 'Ik doceer en schrijf over economische ongelijkheid, over klimaatverandering, over de gezondheidszorg. Maar tv- en radiore-dacties bellen bijna nooit iemand die Özdil heet over de zorg in Nederland, dat doen ze niet bewust maar zo gaat het. Dat doorbreken dat is diversiteit.' Ook andersom speelt het: mensen met een migratie-achtergrond zien

zich vaak niet als Nederlander. 'Door jonge Turkse-Nederlanders die hier in Nederland geboren en getogen zijn, word ik als verrader gezien omdat ik me als Nederlandse kandidaat-Kamerlid voor GroenLinks profileer.' Volgens Özdil komt dit doordat in Nederland het burgerschap niet geïnternaliseerd is: 'Niet bij de extreemrechtse PVV-hoek, en niet bij de Turks-Nederlandse of Marokkaans-Nederlandse hoek. Beide hoeken zijn het erover eens dat ze geen Nederlanders zijn. Maar ik vind: Als jij als Turkse-Nederlander zegt 'ik ben geen Nederlander', dan geef je Wilders gelijk en dat is niet in je eigenbelang. Nederland is wel jouw land. Dit is onze toekomst. We zijn allemaal Nederlanders, we hoeven elkaar niet leuk te vinden, maar laten we de kwestie van burgerschap eens achter

Nummer 8 van GroenLinks citeert uit Bijbel en Koran

ons laten. Die boodschap gaat er niet in bij PVV-ers en niet bij Turkse-Nederlanders.' Als oorzaak noemt Özdil de situatie waarbij buitenlandse, bijvoorbeeld Turkse, scholen, internaten en culturele centra hun eigen beleid voerden, los van de Nederlandse samenleving. 'Vind je het dan gek dat ze zo denken. Ik ben een optimist, ik geloof dat we het kunnen veranderen, maar dat moet echt via debat en bewustwording, dat kan lang duren.' Özdil studeerde een jaar in de Verenigde Staten en ontdekte dat de burgerschapsbeweging daar tot een andere situatie leidde. Hoewel ook daar racisme is, staat identiteit niet ter discussie. 'Inwoners van buitenlandse afkomst voelen zich in de eerste plaats Amerikaan, hun erfgoed vult hun Amerikaanse identiteit aan in plaats van andersom. Dat was voor mij een eyeopener. Dat betekent niet dat alle problemen opgelost zijn, maar in ieder geval dat burgerschap niet meer op tafel ligt, ze debatteren over

argumenten. In Nederland moet ik mijn afkomst verdedigen als ik debatteer over economie of zorg.'

Tweede Kamer

Als student was Özdil al politiek betrokken en deed hij mee in grote demonstraties zoals tegen de Irak-oorlog. 'Mijn ambitie was politicus te worden, maar ik werd zo cynisch, het was allemaal blablabla, dus ik wilde het via het maatschappelijk debat proberen. Ik wilde schrijver-columnist worden en mijn academische kennis zo uitdragen. Bij mij is het politieke vuur weer gaan branden dankzij Jesse Klaver. Toen hij Thomas Piketty naar de Tweede Kamer haalde, ging het zonder mitsen en maren om de economische ongelijkheid. Hij heeft het op de agenda gezet. Vanaf de zijlijn roepen als columnist is relatief makkelijk, ik wilde de handen weer uit de mouwen steken.' Als Kamerlid wil Özdil concrete dingen bereiken wat betreft gelijke kansen in de samenleving. 'Ik zou

heel trots zijn als ik er bijvoorbeeld als Kamerlid in zou slagen om de pil weer terug in de basisdekking te krijgen. Of het eigen risico voor bijstandsmoeders afschaffen. Tien jaar geleden zou ik zeggen 'het is revolutie of niks'. Maar nu weet ik dat ook dit heel waardevol is.'

Een belangrijk onderwerp vindt hij de bewustwording van institutioneel racisme in de samenleving. Het onderwijsstelsel en de basisschoolboeken geven een te eenzijdig beeld van de geschiedenis. Ook is Özdil tegen ge-segregeerde scholen. 'Als je mensen vanaf de peuterschool samenbrengt met mensen die er anders uitzien, is de kans vrij nihil dat ze mensen op etniciteit of huidskleur gaan beoordelen worden. Als we dat doorzetten, dan zijn we binnen een generatie klaar met elkaar op afkomst aanspreken in Nederland. Het gaat erom dat we goed naar elkaar luisteren en elkaar op inhoud aanspreken. Ik denk dat het kan, maar we moeten het wel doen vanuit de politiek.'

Zihni Özdil spreekt tijdens een bijeenkomst in Nijmegen. Foto: Kjell Postema.

